

21.11.2023

Група 25

Урок 9-10

Тема: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ

Мета: сформулювати уявлення про принципи класифікації товарів та розглянути ознаки класифікації.

Класифікація – це послідовний розподіл великої кількості об'єктів на окремі класи, групи та інші підрозділи й угруповання за найбільш загальними для кожного рівня ознаками. Без обґрунтованої класифікації неможливий розвиток науки товарознавства і торгової практики. Класифікація необхідна для впровадження автоматизованої обробки інформації про продукцію в різних сферах діяльності, для вивчення споживчих властивостей і якості товарів, обліку та планування товарообігу, розробки каталогів товарів, вдосконалення системи стандартизації та сертифікації товарів. Необхідна класифікація і для статистичного аналізу виробництва, реалізації та використання продукції на макроекономічному, регіональному й галузевому рівнях.

Метою класифікації в товарознавстві є сприяння вивченню споживчих властивостей, якості, асортименту товарів та управління ними. Очевидно, що кількість ознак, які обираються, і порядок їх використання (за ступенем важливості або істотності) визначаються метою класифікації.

Класифікація товарів в сучасних умовах повинна відповідати таким *вимогам*:

- гарантувати повноту охоплення всіх видів продукції, що виробляється;
- мати певну гнучкість, суть якої полягає в тому, щоб до переліку продукції можна було за необхідності включати нові найменування товарів, не порушуючи загальної системи класифікації, враховувати можливі в майбутньому зміни в номенклатурі та асортименті товарів;
- сприяти дослідженню якості товарів та їх споживчої цінності;

- сприяти принципам кодування товарів та утворенню короткого шифру товару.

Класифікація товарів полягає в розподілі їх по окремих категоріях або ступенях від вищих до нижчих. Вищі ступені класифікації характеризуються термінами «Розділ» «Підрозділ», «Клас», «Підклас», середні – «Група», «Позиція», «Вид». Крім того іноді використовують допоміжні терміни (нижчі категорії): «Підгрупа», «Різновид». За призначенням усі товари поділяють на три розділи:

- споживчі товари – це товари, що використовуються споживачами для особистого споживання;

- товари промислового призначення – це товари, що використовуються для виробництва інших товарів, створюючи їхню сировинну та технологічну забезпеченість;

- оргтехнічні товари – це товари, що використовуються для покращення організації адміністративно-управлінської діяльності.

Кожен розділ товарів поділяють на класи.

Клас товарів – це сукупність товарів, що задовольняють потреби узагальнених груп споживачів. Розділ споживчих товарів поділяють на три класи: продовольчі, непродовольчі та медичні товари.

Підклас товарів – це сукупність товарів, що задовольняють аналогічні групи потреб, але мають певні відмінності. Наприклад, підклас «Продовольчі товари рослинного походження».

Група товарів – це сукупність товарів, що їх об'єднують за ознакою однорідності сировини та матеріалу, призначення, способу виробництва тощо. Так, наприклад, «Продовольчі товари рослинного походження» поділяють на плодоовочеві, зерноборошняні товари.

Підгрупа товарів – це сукупність товарів, що мають спільне з групою основне призначення, але відрізняються від товарів інших підгруп тільки їм притаманними ознаками. Так, наприклад, у групі зерноборошняні товари є

підгрупи «Хліб» і «Булочні вироби», що відрізняються компонентами рецептурного набору (видом борошна та різноманітними добавками).

Вид – це сукупність товарів, що відрізняються індивідуальним призначенням та ідентифікаційними ознаками. Вид товару можна розпізнавати за зовнішнім виглядом, а вид харчових продуктів – додатково за смаком, запахом, консистенцією. Наприклад, види молочних товарів — молоко, вершки, кефір – відрізняються за смаком, зовнішнім виглядом та консистенцією. Вид може поділятися на різновиди, а різновиди – на артикули.

Різновиди товарів – це сукупність товарів одного виду, що відрізняються деякими поодинокими ознаками. Так наприклад, карамель залежно від наявності начинки поділяють на два різновиди – льодяникову та з начинкою. Класифікація повинна бути логічно побудована, мати наукове та практичне значення, не бути громіздкою, легко запам'ятовуватися.

Найважливіше питання класифікації – правильний вибір ознаки, за якою той чи інший товар буде віднесений до певного угруповання.

Ознака класифікації – властивість, за якою проводиться поділ заданої множини на підмножини. Ознаки являють собою показники або властивості, за якими можна розпізнати або відрізнити один предмет від іншого.

Основні класифікаційні ознаки продукції:

- спільність технологічних процесів виробництва. При цьому до одного класифікаційного угруповання можна зарахувати різні за зовнішнім виглядом і призначенням товари;
- напрям (або мета) використання товару. За цією ознакою товари поділяються на товари виробничо-технічного призначення і товари широкого вжитку;
- ступінь довговічності товару. За цією ознакою товари поділяють на два види: товари тривалого користування та товари короткочасного користування;
- відношення покупців до товару дозволяє поділити товари широкого вжитку на чотири види: товари повсякденного попиту (ці товари споживачі

купають часто і з мінімальними зусиллями для їх порівняння); товари попереднього вибору (ці товари при купівлі споживач порівнює з аналогічними за ціною, якістю, дизайном); товари особливого попиту (це ексклюзивні товари з унікальними характеристиками); товари пасивного попиту (це частіше за все нові або малознайомі товари, про купівлю яких споживач не думає);

- фізико-хімічні властивості. Товари можуть класифікуватися за формою, габаритними розмірами, хімічним складом (вміст жиру, води, цукру тощо).

Залежно від порядку утворення класифікаційних угруповань розрізняють десяткову, сотенну, довільну системи класифікації.

При десятковій і сотенній системах класифікації кожен вищий клас поділяється відповідно на 10 або 100 наступних класів. Кількість класів в основному залежить від номенклатури товарів: з розширенням номенклатури товарів зростає число класів.

Розробка системи класифікації супроводжується присвоєнням кожному найменуванню товару номенклатурного номера (коду), величина якого залежить від прийнятої системи класифікації та системи цифр, якими визначають кожен клас. Номенклатурний номер товару необхідно будувати так, щоб його можна було легко зрозуміти, розшифрувати та побачити, до якого класу відноситься той або інший товар.

Залежно від мети класифікація товарів може бути торговою, навчальною та економіко-статистичною.

Торгова класифікація – є галузевою, використовується в торгівлі та стосується тільки товарів широкого вжитку. Вона не являє собою послідовну систему класифікації і базується на розподілі товарів на групи та підгрупи відповідно до способів виробництва, можливостей використання, способів транспортування та зберігання тощо. Важливим моментом у торговій класифікації є її досконалість і наближення до головної мети – раціоналізації

та прискорення торгово-оперативних процесів у торгівлі, зручність у виборі товарів, наявність супутнього асортименту.

Відповідно до торгової класифікації всі товари поділяються на два класи: продовольчі та непродовольчі.

У практиці торгівлі продовольчі товари розподілено на такі групи: хлібобулочні вироби, кондитерські вироби, молоко та молочні товари, гастрономічні товари, бакалійні товари, плоди та овочі, м'ясо, риба, горілчані вироби, вина, пиво, мінеральна вода та напої.

Основна частина непродовольчих товарів у практиці торгівлі поділяється на такі товарні групи: товари побутової хімії, вироби з пластичних мас, будівельні товари, меблеві товари, керамічні вироби, вироби зі скла, металевогосподарські товари, електротовари, побутові електромашини і прилади, текстильні, швейні, трикотажні, взуттєві, галантерейні, парфумерно-косметичні товари, хутряні вироби, ювелірні вироби та прикраси, годинники, товари культурно-побутового призначення тощо.

Навчальна класифікація – має за мету створити зручну, логічну та послідовну систему вивчення всього курсу товарознавства в узагальненому вигляді з мінімальною затратою часу. Вона більш послідовна, ніж торгова, але має з останньою багато спільного.

В навчальній класифікації вся увага зосереджується на вивченні загальних принципів формування споживних властивостей. Наприклад, всі ювелірні товари умовно поділяються на: вироби на основі золотих сплавів; вироби на основі срібних сплавів; вироби на основі сплавів платини.

Економіко-статистичні класифікації подаються в класифікаторах і в класифікації Державної служби статистики України, їх використовують при плануванні виробництва, постачання, для обліку продукції, що випускається, експортується або імпортується.

Метод класифікації – це сукупність правил створення системи класифікаційних угруповань та їхні зв'язки між собою.

Серед різних методів в сучасному товарознавстві використовують ієрархічний і фасетний методи класифікації товарів.

Ієрархічний метод класифікації – послідовний розподіл великої кількості об'єктів на підлеглі класифікаційні угруповання. Особливістю цього методу є тісний взаємозв'язок між окремими класифікаційними угрупованнями, який виявляється через спільність і відмінність основних ознак. Розподіл на окремі угруповання проводиться від більш загальної ознаки до менш загальної. Кожна наступна ланка повинна конкретизувати ознаку попередньої ланки. Для позначення окремих ланок класифікації можна використовувати такі терміни: клас, підклас, вид, підвид, різновид, підгрупа.

В основу поділу великої кількості об'єктів класифікації на окремі угруповання покладено ступінь класифікації.

Ступінь класифікації – це етап класифікації при ієрархічному методі, внаслідок якого утворюється сукупність класифікаційних угруповань. Кількість ознак і ступенів класифікації визначають її глибину. Схематично суть ієрархічного методу класифікації подано на рис. 1.

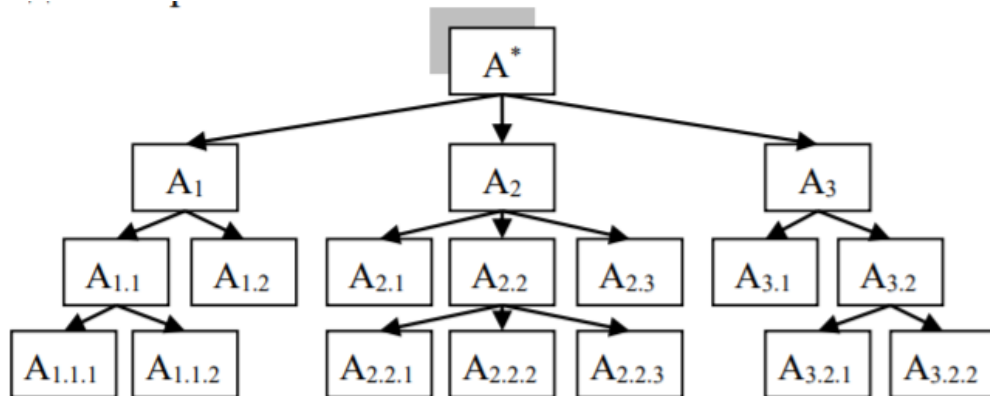

Рис. 1. Ієрархічний метод класифікації товарів

* - А – це початкова безліч об'єктів класифікації

Наприклад, за ієрархічним методом класифікації всі сири можна поділити залежно від початкової сировини на натуральні та перероблені (перший ступінь класифікації). Натуральні сири залежно від способу утворення згустка поділяються на сичужні та кисломолочні (другий ступінь класифікації). Сичужні сири залежно від способів технологічної обробки

згустка та хімічного складу поділяються на тверді, напівтверді, м'які та розсолні (третій ступінь класифікації). Тверді сири від ступеня подрібнення згустка та температури його подальшої обробки поділяються на сири з високою температурою другого нагрівання (типу Швейцарського) і сири з низькою температурою другого нагрівання (типу Голландського та Чедер) (четвертий ступінь класифікації).

Перевагами побудови ієрархічного методу класифікації товарів є: висока інформативність; ємність і логічна послідовність; висока пристосованість для складання кодів.

Однак унаслідок фіксованого порядку розташування ознак поділу на підмножину, ієрархічний метод класифікації має певні недоліки, а саме: не дозволяє об'єднувати групування, змінювати ознаки поділу і вносити зміни без перерозподілу класифікаційних групувань; надмірна громіздкість; ускладненість обробки інформації на ЕОМ.

Фасетний метод класифікації – це паралельний розподіл великої кількості об'єктів на незалежні класифікаційні угруповання.

Особливість фасетного методу полягає в тому, що різні ознаки класифікації не пов'язані між собою. Цей термін походить від французького слова *facete*, що означає «грань відшліфованого каменю». Дійсно, як кожна грань каменю існує окремо, так і різні класифікаційні угруповання при фасетному методі не залежать одне від одного і не підпорядковуються один одному.

Схематично суть ієрархічного методу класифікації подано на рис. 2.

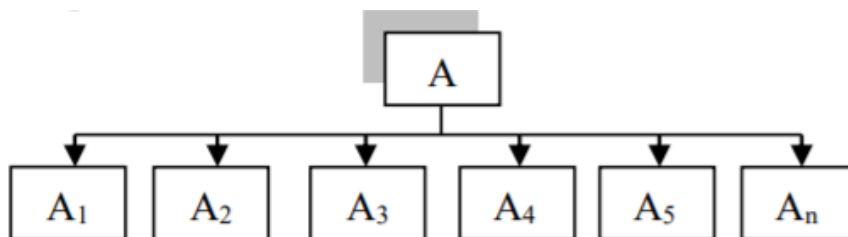

Рис. 2. Фасетний метод класифікації товарів

Залежно від завдань, що вирішуються при класифікації, одночасно утворюється різна кількість товарних угруповань або комбінація ознак їх різних фасет.

Наприклад, використовуючи фасетний метод класифікації, молоко можна класифікувати за видом тварин, від яких воно одержане (коров'яче, козине, овече, оленяче, верблюже); за видом термічної обробки (сире, пастеризоване, стерилізоване, топлене); за вмістом жиру (знежирене, 2,5%-не; 3,2%-не; 6,0%-не), за видом тари, в яку воно упаковане (у флягах, у скляних пляшках, у полімерних пакетах, у тетра-паках, у фін-паках), за біологічною цінністю (звичайне, вітамінізоване, білкове).

Перевагами фасетного методу класифікації є: гнучка структура, оскільки множина, яка класифікується, поділяється за різними ознаками на незалежні групування, які можна змінювати, доповнювати, об'єднувати згідно зі зміною характеру завдань; щільність та простота будови; висока пристосованість для автоматизованої обробки інформації.

Недоліками фасетного методу класифікації є: ускладненість при пошуку елементів за класифікаційними ознаками, відповідним декільком фасетам; неможливість виділення спільностей і відмінностей між об'єктами в різних класифікаційних угрупованнях.

Кожен із розглянутих методів класифікації має свої переваги і недоліки, знання яких дозволить раціонально використовувати їх з урахуванням цільового призначення.

1. Питання для контролю (знайти відповідність, дорівнює 1 бал):

Питання	Відповідь
1. Метою класифікації в товарознавстві є	а) є галузевою, використовується в торгівлі та стосується тільки товарів широкого вжитку
2. Споживчі товари це	б) паралельний розподіл великої кількості об'єктів на незалежні класифікаційні угруповання
3. Товари промислового призначення це	в) послідовний розподіл великої кількості об'єктів на підлеглі класифікаційні угруповання

4. Оргтехнічні товари це	г) має за мету створити зручну, логічну та послідовну систему вивчення всього курсу товарознавства в узагальненому вигляді з мінімальною затратою часу
5. Торгова класифікація	д) подаються в класифікаторах і в класифікації Державної служби статистики України, їх використовують при плануванні виробництва, постачання, для обліку продукції, що випускається, експортується або імпортується
6. Фасетний метод класифікації це	е) десяткову, сотенну, довільну системи класифікації
7. Ієрархічний метод класифікації це	ж) товари поділяються на товари виробничо-технічного призначення і товари широкого вжитку
8. Навчальна класифікація	з) сукупність товарів одного виду, що відрізняються деякими поодинокими ознаками
9. Економіко-статистичні класифікації	и) сприяння вивченню споживчих властивостей, якості, асортименту товарів та управління ними.
10. Залежно від порядку утворення класифікаційних угруповань розрізняють	к) товари, що використовуються споживачами для особистого споживання
11. За напрямом (або метою) використання товару	л) товари, що використовуються для виробництва інших товарів, створюючи їхню сировинну та технологічну забезпеченість
12. Різновиди товарів це	м) товари, що використовуються для покращення організації адміністративно-управлінської діяльності

2. Наведіть приклади товарів за призначенням

Продовольчі	Непродовольчі	Оргтехніка
1.		
2.		
3.		
4.		